

עמו עוד עד שיצטרף עמו להעיד. וְלִית סִהְרוֹתָא פְּחוֹת מְתָרִין, הָדָא הוּא דְכֻתִּיב עַל פִּי שְׁנַיִם עֵדִים וְגו' יָקוּם דְּבַר, לֹא יָקוּם עַל פִּי עַד אֶחָד [ורכה] כי הגה אין עדות פחות משני עדים כי זהו מש"כ 'על פי שנים

עדים או על פי שלשה עדים יקום דבר' (דברים י"ט ט"ו). וּבְגִין דָּא אוֹקְמוּהּ מֵאֲרֵי מְתַנִּיתִין, מִי מְעִיד עַל הָאָדָם, קִירוֹת בֵּיתוֹ. וְלֹא עוֹד אֶלָּא אַנְשֵׁי בֵּיתוֹ מְעִידִין עָלָיו ומשום כך ביארו חכמי המשנה

ואמרו שמעידים על האדם קירות ביתו ואנשי ביתו, [ורנ] והוא מאחר שצריך שני עדים שהם קירות ביתו ואנשי ביתו. מֵאֵי קִירוֹת בֵּיתוֹ ומה הם סוד קירות ביתו. אֵינְוִן

קִירוֹת לְבוֹ אלא הם סוד קירות ליבו המעידים על חטאיו בסוד אתם עדי נאם ה'. (ישעיה לח) וַיִּסַּב חֲזַקְיָהוּ פָּנָיו אֶל הַקִּיר, וְאוֹקְמוּהָ רַבָּנָן, מְלַמֵּד שֶׁהַתְּפִלָּל חֲזַקְיָהוּ מְקִירוֹת לְבוֹ ומשום כך נאמר וַיִּסַּב

חזקיהו פניו אל הקיר, וביארו חז"ל שהפסוק בא ללמד שהתפלל חזקיהו מקירות לבו, [ורנ]

והוא מאחר שהם המעידים על חטאיו.

אור הרשב"י

מלאכיו יצוה לך. רבי חידקא אומר: נשמתו של אדם היא מעידה עליו, שנאמר משכבת חיקך שמר פתחי פיך, ויש אומרים: אבריו של אדם מעידים בו, שנאמר אתם עדי נאם ה'.

[ורנ] כדאיתא בברכות דף י' עמוד ב' ויסב חזקיהו פניו אל הקיר ויתפלל אל ה'. מאי קיר? אמר רבי שמעון בן לקיש: מקירות לבו, שנאמר: מעי מעי אוחילה קירות לבוי וגו'. רבי לוי אמר: על עסקי הקיר; אמר לפניו: רבונו

[ורכה] הגה אין פסוק לא יקום על פי עד אחד, ובדפוס מנטובה הגירסה אל פי שנים עדים או שלשה עדים יומת המת לא יומת על פי עד אחד.

[ורנ] כדאיתא בתענית דף יא עמוד א' ושמא יאמר אדם: מי מעיד בי? – אבני ביתו של אדם וקורות ביתו של אדם מעידים בו, שנאמר כי אבן מקיר תזעק וכפים מעץ יעננה. דבי רבי שילא אמרי: שני מלאכי השרת המלוין לו לאדם הן מעידין עליו, שנאמר כי

אנשי ביתו - סוד רמ"ח איבריו של האדם

אֲנָשֵׁי בֵיתוֹ, אֵינֹן מְאֹתָן וּתְמִנָּיָא וְאַרְבַּעֵין אַבְרָיִם

דְּיֵלֵיהּ וסוד אנשי ביתו, הם סוד רמ"ח אבריו האדם שמעידים עליו.

דְּהָכִי אֻקְמוּהּ מְאִירֵי מְתַנִּיתִין, רְשָׁע עֲוֹנוֹתָיו חֻקִּים

עַל עֲצֻמוֹתָיו כי כך ביארו חז"ל במשנה ואמרו שהרשע עוונותיו חקוקים על

עצמותיו, ובזה רמ"ח אבריו מעידים על מעשיו[ורכח]. **וְהָכִי צְדִיק, זְכוּתָיו**

חֻקִּים לֹא עַל עֲצֻמוֹתָיו. וּבְגִין כֶּךָ אָמַר דָּוִד (תהלים לה) כָּל

עֲצָמֹתַי תֹּאמְרָנָה וכך הוא בצדיק שזכויותיו חקוקים לו על עצמותיו, [ורכט] ומשום

אור הרשב"י

אלא על פי שני עדים שהם הלב והעצמות שיעידו שחטא במחשבה ובמעשה (רמ"ק).

[ורכט] כדאיתא במסכת כלה רבתי פרק ג' אמר ר' יצחק בר פרנך כל עונות אדם

חקוקים לו על עצמותיו, כל זכויותיו כתובין על יד ימינו, שלא תאמר שעונותיהם הם

הנכתבים וזכויותיהן אין נכתבין, ומנין שכן, שנאמר י"י שומריך י"י צלך על יד ימינך.

אמר ר' יהושע בן לוי צריך ליתן בלבו דברים הללו, והוא חוזר מאליו, בא וראה מה כתיב,

כי הנה יוצר הרים ובורא רוח ומגיד לאדם מה שיחו, אפילו שיחה קלה מגידים לו בשעת

מיתה, כיצד, אדם מת באים עליו שלשה מלאכי השרת, אחד שהוא מלאך של מות,

והשני סופר, והשלישי שממונה עליו, אמר לו קום הגיע קצך, אמר לו איני בא ועדיין לא

הגיע קצני, מיד יושב הסופר ומחשב ימיו

של עולם, ומה שונמית שלא עשתה אלא קיר אחת קטנה - החיית את בנה, אבי אבא

שחפה את ההיכל כולו בכסף ובזהב - על אחת כמה וכמה. זכר נא את אשר התהלכתי

לפניך באמת ובלב שלם והטוב בעיניך עשיתי - מאי והטוב בעיניך עשיתי? אמר רב

יהודה אמר רב: שסמך גאולה לתפלה. רבי לוי אמר: שגנו ספר רפואות.

[ורכח] והנה עדותם הוא ע"י שמצטייר בהם פגם העוון, והטעם שצריך ב' עדים גם קירות

לבו וגם עצמותיו, הוא מאחר שהלב העד הראשון אינו יכול להעיד אלא רק שחטא

במחשבה ולא במעשה, ולכן לא יומת המת על פי עד אחד כי מאחר שלא בא לידי מעשה

לא יומת מיתת העולם הבא, וכן אם יעידו רק העצמות לא יוכלו להעיד אלא שחטא

במעשה ולא במחשבה ולכן לא יומת המת

הלימוד היומני

כך אמר נעים זמירות ישראל בתהילותיו 'כל עצמתי תאמרנה', והוא מאחר שהם המעידים על זכויותיו. **וּבְגִינָה אֶתְמַר, וּמִי מְעִידִין עַל הָאָדָם קוֹרוֹת בֵּיתוֹ** ובגלל העצמות הללו נאמר, ומי מעידים על האדם, קורות ביתו, דהיינו שהם העצמות המעמידות את הגוף כקורות הבית (הרמ"ז). **וְרָמִין בְּנוֹיִין עַל מוֹחָא דְאִיהוּ מֵיָא** ואלו העצמות הם בנויות על המוח שבתוכם, שזה מוח העצם הוא סוד מי החסדים. **וְעַלֵּייהוּ קָא רָמִין** (תהלים קד) **הַמְקַרָה בַּמִּים עֲלִיּוֹתָיו, הַמְקַרָה לְשׁוֹן קוֹרוֹת** ועל סוד זה רמז נעים זמירות ישראל בתהילותיו ואמר 'המקרה במים עליותיו', דהיינו שמש"כ 'המקרה' הוא סוד קורות שהם בבחינת עצמות המעמידות את הגוף שבתוכם שבהם הוא המוח עצם שבסוד מי החסדים]רל].

אור הרשב"י

האדם על עצמו כל מה שעשה בעולם הזה, פיו מעיד, והקדוש ברוך הוא חותם, שנאמר כי נשבעתי יצא מפי צדקה דבר ולא ישוב, לכך צריך האדם להסתכל באחריתו, כדתנן ר' לויטס איש יבנה אומר מאד מאד הוי שפל רוח שתקות אנוש רמה, ולכך שנו רבותינו עניו ושפל רוח.

[רל] כי הנה אור מים רקיע הם סוד ע"ב ס"ג מ"ה שהם חיה נשמה רוח, ולכן נמצא שהעצמות שהם לבושי המוח שהוא סוד הנשמה בנויות על המים (הרמ"ז).

ושנותיו, מיד פתח בשר ודם את עיניו ורואה את מלאך המות, ומזדעזע ונופל על פניו, וחכמים אומרים מלאך המות ארכו מסוף העולם ועד סופו, מכף רגלו ועד קדקדו כלו עינים, לבושו אש, כסותו אש, רגליו אש, בסכין אש שבידו טפה של מרה תלוויה בו, ממנה מת, ממנה מסרית, ממנה פניו מוריקות, ואינו מת עד שרואה הקדוש ברוך הוא בעצמו, שנאמר כי לא יראני האדם וחי, בחייהם אינם רואים, אבל במיתתם רואים, ונאמר לפניו יכרעו כל יורדי עפר, מיד מעיד

הזכויות נכתבות על העצמות כמו התורה

וְאִמַּי בְּגֵרְמִין יִתִּיר מִבְּשָׂרָא וְגִידִין וּמִשְׁכָּא וקשה למה רק

על העצמות חקוקים הזכויות ולא על הבשר והגידים העור, והרי גם הם זכו

לכך יחד עם העצמות. **בְּגִין דְּגֵרְמִין אֵינּוּן חֲזוּרִין, וְכִתִּיבָא**

אוֹכְמָא, לָא אִשְׁתְּמוּדְעָא אֶלָּא מְגוּ חֲזוּרוֹ אלא הוא מאחר שגוון

העצמות הם לבנים, והנה אין כתב שחור ניכר אלא רק על דבר לבן, ומשום כך הם נכתבים

על העצמות בכדי שיהיה ניכר הצדיק בזכויותיו. **כְּפִינּוּנָא דְאוּרִיתָא,**

דְּאִיהִי חֲזוּרוֹ מְלֻגָּאוּ, אוֹכְם מְלֻבֵּר והוא כדוגמת התורה שנכתבה

שחור מבחוץ ולבן מבפנים[ורלא]. **אוֹכְם וְחֲזוּר, חֲשֵׁךְ וְאוֹר** והנה שחור ולבן

הם סוד חושך ואור של זו"ן, דהיינו ששחור הוא התורה שבעל פה דמלכות בסוד 'שחורה

אני ונאודה' שהיא מגלה את סודותיה מתוך הלבן שהוא התורה שבכתב דז"א בסוד לבנון.

וְאִית חֲשֵׁךְ תְּכִלָּת, וְאִתְמַר בֵּיהּ (תהלים קלט) גַּם חֲשֵׁךְ לָא

יְחֲשִׂיךְ מִמֶּךָ והנה יש בחינת חושך דמלכות בגוון תכלת שהוא סוד המלכות שמכלה

בדיניה את החייבים, ובזה נאמר 'גם חשך לא יחשיך ממך', דהיינו שזה הדין לא נשפע אליה

מז"א, אלא הוא נשפע מחמת מעשי התחתונים שמהפכים אותה בעוונותיהם מרחמים לדין,

وهוא סוד 'מפי עליון לא תצא הרעות והטוב' כי אין דבר רע יורד מלמעלה אלא הכל נגרם

ע"י מעשה התחתונים (רמ"ק). **וְתִכְלָת אוֹכְם, אִיהוּ נוֹקְבָא לְגַבִּי**

אור הרשב"י

[ורלא] כדאיתא במדרש תנחומא בראשית אש לבנה באש שחורה שנא' קווצותיו סימן א' והתורה במה היתה כתובה, על גבי תלתלים שחורות כעורב.

הלימוד היומני